

Experimenteren in de marge van de kerk

Emerging church houdt gevestigde kerken een spiegel voor

door Esther Raaijmakers

Het verschijnsel 'emerging church' bestaat in Nederland tien jaar. Hoewel de term emerging church waarschijnlijk zal verdwijnen, is het gedachtegoed blijvend. De beweging heeft een impuls gegeven aan het nadenken over nieuwe manieren van kerk-zijn. Om aansluiting te vinden bij mensen van vandaag.

...geloofsgemeenschappen kunnen ontstaan op plaatsen waar je ze nooit zou verwachten, bijvoorbeeld in een café...

FOTO ANP/PHIL HORVAT

Geen organisatie, wel leiders

'Emerging church' is een fenomeen dat vanuit de Angelsaksische landen naar Nederland is overgewaaid. Het is een brede beweging dwars door alle bestaande kerken heen, zonder centrale organisatie; er zijn wel internationale leiders die een belangrijke rol spelen. Bijvoorbeeld Brian McLaren, Tom Wright, Stuart Murray, Alan Hirsch en anderen. Het is een netwerk dat zich aan de rand van de kerkelijke structuren bevindt. Daarom is het lastig in kaart te brengen hoeveel mensen zich precies met het gedachtegoed van 'emerging church' bezighouden.

In Amerika is de emerging church controversieel. Behoudende evangelicalen kijken wantrouwend naar de beweging, omdat die volgens hen begrippen als 'persoonlijke bekering' en 'zonde' minder belangrijk vinden. Daarnaast is er in de evangelische beweging kritiek op het feit dat 'emerging church' elementen uit verschillende theologische tradities haalt.

Pioniers

Daniël de Wolf en Matthijs Vlaardingerbroek brachten het gesprek over 'emerging church' in Nederland op gang. Vlaardingerbroek organiseerde netwerkvondten en De Wolf sprak erover in zijn boek *Jezus in de Millinix*. Hierin vertelt hij hoe hij in 2001 in de beruchte Rotterdamse Millinixbuurt startte met The Mall, een jongeren centrum van Youth for Christ. Uit dit jongerenwerk ontstond ongepland een geloofsgemeenschap, Thugz Church ('Boevenkerk'). Volgens Daniël de Wolf is het gedachtegoed van 'emerging church' in Nederland na tien jaar „meer mainstream geworden“: „verschillende kerkstromingen, media, opleidingen en leiders besteden er aandacht aan. Hij noemt als voorbeeld Stichting HIP, Stichting Present, Time to Turn, The Mall en andere christelijke organisaties die op een enthousiaste manier met welzijnswerk bezig zijn. Maar ook „de stormachtige ontwikkeling van gemeentestichting“ in Nederland. Bovendien is er meer interesse gekomen voor het koninkrijksdenken (praktiseren wat Jezus deed en leert), sociale gerechtigheid en een holistische visie op de wereld. Concreet stelt de beweging die zich 'emerging church' noemt, misschien niet eens zoveel voor, zeker in Nederland. Maar het gedachtegoed is gemeengoed geworden of heeft op z'n minst in brede kring hier en daar ingangen gevonden.

„Er is sprake van een verschuiving in de maatschappij“, zegt Johan ter Beek, van de Oase in Soest. „Mensen komen allemaal met hetzelfde probleem – kerk-zijn in deze tijd – en dezelfde ideeën daarover in aanraking,

6 **Het hoort bij de roeping van de kerk om na te denken over de betekenis van snelle culturele veranderingen**

ook al zijn ze niet met 'emerging church' bezig. Het hangt in de lucht.“ Wat hem betreft wordt het netwerk weer opgeheven. „Het is nooit onze bedoeling geweest een nieuw kerkgenootschap op te richten en ten koste van andere kerken te groeien. We wilden liever dat gevestigde kerken zich aanpassen aan de postmoderne cultuur zodat wij niet meer nodig waren.“ Inmiddels merkt Ter Beek dat er meer ruimte is voor nieuwe initiatieven binnen de gevestigde kerken. Daarom is hij vorig jaar lid

geworden van de PKN-gemeente in Soest. Nico-Dirk van Loo ervaart dezelfde ruimte in de gevestigde kerken. „De kracht van de 'emerging church' in Nederland is dat wij juist altijd geprobeerd hebben met de gevestigde kerken in gesprek te gaan en met hen samen te werken.“

Noodzaak

Robert Doornenbal en Henk de Roest doen beiden onderzoek naar 'emerging church' en zijn van mening dat de doorwerking van het gedachtegoed nog beperkt is. De Roest, hoogleraar praktische theologie aan de Protestantse Theologische Universiteit: „Ik merk niet dat predikanten binnen de Protestantse Kerk er nu zo erg mee bezig zijn.“ Volgens Doornenbal – docent aan de Christelijke Hogeschool Ede – staat 'emerging church' in Nederland vergeleken met de Verenigde Staten en Engeland nog in de startblokken en heeft ze enorm potentieel om te groeien. Hij ziet het gedachtegoed niet als hype, maar als bittere noodzaak. „Het hoort bij de roeping van de kerk om na te denken over de betekenis van snelle culturele veranderingen voor de kerk. Bedenk hierbij dat de ontkerkelijking doorgaat en dat veel kerken blijven bestaan door behoudende gelovigen. Daarbuiten vinden kerken vaak nauwelijks aansluiting.“ Pioniers en onderzoekers zijn het erover eens: 'emerging church' is of was iets tijdelijks. Doornenbal schat in dat de term mogelijk over tien jaar verdwenen is. „Misschien spreken we dan over 'diep church', of 'naar buiten gerichte kerk', of wat dan ook.“ Hij hoopt dat het gedachtegoed zelf meer aandacht in Nederland krijgt. De beweging heeft de gevestigde kerken uitgedaagd en een profetisch geluid laten horen, zegt De Roest. „Het leermoment voor de gevestigde kerken is dat je kerk kunt zijn buiten de reguliere en traditionele tijdstippen om. En dat geloofsgemeenschappen kunnen ontstaan op plaatsen waar je ze nooit zou verwachten, bijvoorbeeld in een café.“ Wat is het vervolg van 'emerging church' in Nederland? „Dat weet ik niet“, zegt Nico Dirk van Loo. „Wat generaties na ons ervaren, is heel anders dan wat onze generatie ervaart. De twintigers van nu zullen zelf een antwoord moeten vinden in deze veranderende tijd.“

Heb je even voor mij? Maak wat tijd voor me vrij. Het is een liedje dat je in een café meelalt, met een biertje in de hand. Maar het klinkt ook in Villa Klarendal, een geloofsgemeenschap in de gelijknamige achterstandswijk van Arnhem. Rick Jansen, die leiding aan deze gemeenschap geeft, schrijft geestelijke liederen op muziek van Frans Bauer, Jan Smit, Guus Meeuwis en andere volkszangers. Menig christen zou hier zijn wenkbrauwen bij optrekken, maar de bezoekers van Villa Klarendal zingen de volksliederen uit volle borst mee. Villa Klarendal kun je zien als een 'emerging church', die is voortgekomen uit het werk van Youth for Christ. Een ander voorbeeld van een 'emerging church' is de Oase in Soest, opgericht door Johan ter Beek. De bezoekers krijgen de ruimte om de invulling van de 'kerkdienst' te bepalen. Zo kan het zijn dat een persoon luistert naar een Taizé-lied, terwijl een ander op een laptop naar een preek luistert, en weer iemand anders een kunstwerk bekijkt. Dus niet een standaard kerkdienst met een preek en een orgel of een podium waarop een band speelt. De Oase in Soest en Villa Klarendal in Arnhem en lijken op het eerste gezicht heel verschillend. Maar wat deze geloofsgemeenschappen met elkaar gemeen hebben, is dat ze experimenteren met vorm en inhoud. Dit doen zij omdat ze willen aansluiten bij de postmoderne cultuur van vandaag. Voor zo'n experimentele geloofsgemeenschap wordt dan de term 'emerging church' gebruikt. Het begint vaak met missionaire projecten waar op een ongedachte manier geloofsgemeenschappen uit ontstaan. De term 'emerging church' staat ook voor een netwerk van mensen die gepassioneerd zijn over gemeentestichting en elkaar daarin gevonden hebben. Martijn Vellekoop en Nico-Dirk van Loo zijn beiden betrokken bij het netwerk en schrijven in hun boek *Ploeteren en Pionieren*: „Je kunt emerging church zien als een gesprek, een internationaal gesprek dat steeds weer bij andere onderwerpen stilstaat.“ Via weblogs, boeken en filmpjes delen mensen nieuwe ideeën rond kerk-zijn, Jezus en de mensen van nu. Een zoektocht op internet leert dat in Nederland een groepje van ongeveer tien mensen regelmatig op hun weblogs schrijft over dit gedachtegoed.